Írta: Benedek Csaba
2012. szeptember 30. vasárnap, 00:00 - Módosítás: 2020. április 06. hétfő, 12:51

Szeptember 30. Jeromos

Született Stridon, 347 körül, meghalt Betlehem, 419/420. szeptember 30.

Betlehemi remeteségében ő fordította az akkori latin köznyelvre (vulgata versio) a Szentírást. Egyszer egy sebzett oroszlán jött hozzája. Jeromos kiszedte talpából a tövist, mire az állat hűségesen őrizte jótevőjét. Ezért a szentet oroszlánnal szokták ábrázolni. Jeromos egyházatya, a későbbi magyar föld fia, a Dalmácia és Pannónia határán fekvő Stridon városában született. Szülei ugyan keresztények voltak, de őt kiskorában nem keresztelték meg. Iskoláit szülővárosában kezdte, s mindjárt az első időkben kitűnt, hogy tehetséges, de fegyelmezetlen, nehezen kezelhető, büszke lélek lakik benne. Eleven ésszel és jó gondolkodókészséggel volt megáldva, ám rendkívül érzékeny, szenvedélyes, gyanakvó és rátarti jellem volt. Egész fiatalon Milánóba, majd Rómába küldték retorikát és filozófiát tanulni. Róma, a birodalom fővárosa elbűvölte a vidéki ifjú lelkét.

Tanulta az emelkedett, művészi latin nyelvet, féktelen kíváncsisággal falta a latin klasszikusokat, akik nyelvezetére, gondolkodására is nagymértékben hatottak. Mély és tartós barátságot kötött Bonosiusszal és Rufinusszal, s velük együtt látogatta a katakombákat, hiszen Róma a vértanúk városa is volt.

Jeromos lelke azonban sokkal igényesebb volt annál, semhogy a felszínes szórakozás és a világi tudomány ki tudta volna elégíteni. 366 nagyböjtjének kezdetén Bonosiusszal együtt fölvételét kérte a katechumenok közé, és húsvétkor Liberius pápa megkeresztelte őket. Ezzel új életet kezdett. Elhatározta, hogy visszatér Itáliába, mégpedig Aquilejába, és ott elmélkedő-aszketikus életet kezd: *,,Ott majd lesz rá idő, hogy Isten dolgaival foglalkozzam."* Mikor a szerzetesi közösség szétszóródott, Jeromos útra kelt kelet felé, ahol úgy hallotta, a pusztákban virágzó szerzetesi közösségek élnek. Keleti tartózkodása alkalmat adott Jeromosnak arra, hogy Antiochiában tökéletesítse Szentírás-ismeretét, Tiberiásban pedig megtanuljon héberül. Ezután elvonult Kalkisz pusztájába, hogy a remetékhez csatlakozva magányban, virrasztásban, vezeklésben és munkában éljen.

Egyszer álmot látott, amelyben azt a figyelmeztetést kapta, hogy még egyáltalán nem él keresztény életet. Ezen lelke mélyéig megdöbbent. Különféle kísértések is próbára tették, s főleg könnyelmű római életének képei jártak vissza a képzeletébe. Visszatért Antiochiába, ahol pappá szentelték. Damazusz pápa, aki maga is művelt szellem volt, bevonta legszűkebb munkatársi körébe és megtette a titkárjává. Hamarosan még ennél is fontosabb feladattal bízta

meg: az evangéliumok latin fordítását kellett átvizsgálnia. Ez a munka azonban nem egyszerűen szövegvizsgálat, fordításrevízió volt, hanem fordítás is; és nem korlátozódott csupán az evangéliumokra, hanem idővel kiterjedt az egész Szentírásra, és húsz éven át foglalkoztatta Jeromost, aki ebben a munkában minden tehetségét és addig szerzett tudását az Egyház szolgálatára szentelte.

Amikor Damazusz pápa meghalt és utóda nem biztosított már számára védelmet, Jeromos elhagyta Rómát, és testvérével együtt újra keletre ment. Néhány római hölgy is követte barátnőikkel és szolgálóikkal együtt. Betlehemben telepedtek meg, ahol Jeromos két kolostort alapított: egyet a férfiak számára, ezt ő maga irányította; egyet pedig a nők számára, s annak vezetését Paulára bízta.

Ekkor egy hosszú, irodalmi téren nagyon termékeny időszak következett, amely harmincöt esztendeig tartott. A tudósnak segítségére volt nagy könyvtára és sok följegyzése, melyeket a korábbi évek utazásai során gyűjtött.

Mindenekelőtt eredeti nyelvből lefordította a Szentírásnak majd minden könyvét. Ez önmagában olyan teljesítmény, amellyel kivívta magának a kortársak bámulatát. Megteremtette azt az alapszöveget, amelyet Vulgata néven a latin egyház egészen a legutóbbi időkig hivatalos szentírási szövegként használt.

Mikor a fordítással elkészült, hozzáfogott a szövegek magyarázatához. E magyarázatok rendkívül gazdag lelki és régészeti tudásról tanúskodnak; teológiai tartalmuk már szegényesebb, a formájuk pedig egészen laza. Ennek magyarázata az, hogy Jeromos tudományosan művelt, az átlagosnál jóval olvasottabb, de nem teológus és nem misztikus szellem.

Történeti írásai, főleg a *De viris illustribus* (A kiváló férfiakról) című munkája sok érdekes adatot tartalmaz. Ránk maradt százötvenhét levele is, melyek szerint a legváltozatosabb kérdésekkel fordultak hozzá tanácsért. E levelek Jeromost úgy mutatják be, mint szigorú aszkétát, keménykezű lelki vezetőt, aki metsző iróniáját mindvégig megőrizte, ugyanakkor mélyen meg tudott rendülni és tudott forró könnyeket is sírni.

Munkával töltött magányából nemsokára teológiai harcba szólították a körülmények,

nevezetesen a ciprusi Szalamisz város püspöke, Epifaiosz. A püspök összeállított egy eretnekség-gyűjteményt, melynek a Méregszekrény címet adta, s ennek fiókjaiba helyezte el az általa ismert és eretneknek ítélt tanításokat és tételeket. E szekrény hatvannegyedik fiókjába tette Origenészt. Az ünnepelt alexandriai tanítóval szemben olyan vádakat hozott fel, amelyekkel egész Palesztinát fölháborította. E viták hullámai oly magasra csaptak, hogy Jeromos is beavatkozott, mégpedig Origenész ellenében. Ezáltal a jeruzsálemi püspökkel éppúgy szembekerült, mint korábbi barátjával, Rufinusszal. A harc elkeseredett vita formájában zajlott, s csak egyszer szakította félbe egy fegyverszünet-féle. Közben az egész Egyház, főleg Szent Ágoston, botránkozva figyelte e háborút. Jeromos olyan hévvel harcolt, hogy még Rufinus halála sem tétette le vele a tollat.

Életének utolsó éveit fájdalmas szenvedések tisztítótüzében töltötte. Egészsége meggyengült, látása egyre inkább romlott, és egymás után elvesztette hűséges kísérőit. Ehhez járultak a nyugtalanító politikai események: a barbár gótok betörtek Itáliába, s 410-ben elfoglalták és kifosztották Rómát. A Város pusztulását -- a városét, amelyben a világ úrnőjét látták -- a kortársak olyan fájdalommal szemlélték, mint korábban a zsidók Jeruzsálem pusztulását. Jeromos lelke mélyéig megrendült: *,,Rómát ostrom alá fogták. Sírás fojtogat, miközben diktálok. A várost, amely az egész világ felett uralkodott, elfoglalták!"*

412 körül portyázó szaracénok veszélyeztették a betlehemi kolostorokat, s egy napon sietve menekülnie kellett. Aztán még egyszer föllángolt a pelagianizmus elleni harc, és Jeromos teljes szenvedélyességével kivette belőle a részét. Csak az eretnekség legyőzése nyugtatta meg: utolsó levelében Ágostonnak gratulál a győzelemhez.

Az évek múlásával Isten lassan mindentől megfosztotta, és Jeromos kezdett eltávolodni mindentől, ami korábban oly közel állt a szívéhez: *,,Aki a halálra gondol, az hamarosan mindent megvet"* . Kimerülten és vakon tért meg Urához 419. (vagy 420.) szeptember 30-án. Élete szakadatlan harc volt.

Ismerte a héber, görög és latin nyelvet, mely akkoriban rendkívülinek számított.

Munkáiban olykor védekezés nélkül föltárja saját gyengeségeit, s ezzel különösen hat olvasóira. Munkabírása, a Szentírás szolgálatába állított tudásszomja, önmagával szemben tanúsított szigora föltétel nélküli tiszteletet parancsol. Az Egyház iránti szeretete és soha meg nem ingó igazhitűsége mindenkihez közel hozta ezt a tudós aszkétát. Utolsó éveinek szenvedései megtisztították, s Isten elvezette lelkét a tökéletességhez.

Origenészhez és *Ambrus*hoz hasonlóan Jeromos is tanította, hogy a halál után a hitetlenek sorsa az örök tűz, míg a bűnben meghalt kereszténynek enyhébb megítélésben lesz részük. Origenész felfogásától annyiban tért el, hogy az örök tüzet nem spiritualizálta, hanem testi szenvedésnek is értelmezte.

Az 5. századi források 420. szeptember 30-ra, Betlehembe teszik temetése napját. Rómában a 8. század óta ünneplik.

Jeromos az ókori Stridon szülöttje, amelyet a kutatás Csáktornya (Čakovec) muraközi városkával azonosít. Itt emelkedett a Zrínyiek vára is. A pálosok Jeromos tiszteletére emelt temploma (1446) hajdan jeles búcsújáró hely volt. Az a körülmény, hogy a majdani magyar haza szülöttje volt, továbbá, hogy a betlehemi barlangban remetéskedett és megírta a rend szellemi ősének, Remete Szent Pálnak életrajzát, Jeromost pálosaink körében különösen tiszteltté tette. A pálos Báthori László Jeromos szellemi ösztönzésére fordította magyarra a Bibliát. Életrajzát Orosz Ferenc rendtárs írta meg magyarul: *Szent Jeronimus*. *Egyedül valóságnak ékessége*
.
Az az Thebaisbéli dütsőséges Szent Pál pátriárkának, remeték fejedelmének és mesterének élete és halála.

A pálosok gyulai (1327), nagyfalusi (1325?), nagyváradi (1335, 1730) kolostorainak Jeromos volt a patrónusa. Az esztergomi főszékesegyház egyik középkori tornyát Jeromos tiszteletére szentelték.

Jeromos hazai kultuszához a róla elnevezett és az ő szellemében munkálkodó hieronimita rend megtelepedése is hozzátartozik. A manapság Selmecbányához tartozó Szélakna (Windschaft, Pjerg) telepen működött (1735 – 1786). Selmecbányának egyébként már a középkorban is volt Jeromos-kápolnája.

Jeromos gótikus táblaképei olykor az egyházatyák társaságában tűnnek föl: Bakabánya (Pukanec, 1480), Esztergom (Keresztény Múzeum, 1494), Szepeshely (Spišské Pohradie, 1470, 1490), Szmrecsány (Smrečany, 1510) szárnyasoltárain.

Jeromos-oltára volt (1483) a pozsonyi Szent Lőrinc-templomnak.

Gótikus faszobrait őrzi: Besztercebánya (Borbála-oltár, 1509), Kassa (1480), Kisszeben (Sabinov, Egyházatyák oltára, 1510), Lándok (Lendek, 1500), Szepeshely (Mária koronázása-oltár, 1499), Szepesszombat (Spišska Sobota, Szent Miklós-oltár, 1503).

A tridenti zsinat után a négy nyugati egyházatya: Ambrus, Ágoston, Gergely, Jeromos a megújhodott barokk ikonográfiában a protestánsoktól tagadásba vett szenthagyományt jelképezi. Odakerülnek – esetleg csak ketten-ketten – lehetőség szerint a főoltárra, szószékre, vagy a templom más jelentős helyére.

A szombathelyi szeminárium könyvtártermének freskóján: Ágoston kezében égő szívvel, Gergely galambbal, a Szentlélek jelképével, Ambrus méhkassal, Jeromos oroszlánnal, amint gyermekeket tanít. Középen a Szentháromság, egy angyal mutat rá, bal kezében kígyóval körülcsavarodott tükröt tart (1791).

Nyilvánvalóan a Tridentinum szellemisége ihlette Hidor (1768, Baranya) Jeromos-titulusát is.

Attribútumai: oroszlán, feszület és koponya, galamb, bíborosi kalap. Leginkább a *négy nyugati egyházatya*
között ábrázolták, de bűnbánó remeteként is látható, szinte mindig idős korban. Ábrázolták papi ruhában is, de a XV. századtól főként bíborosként (bár e méltóságot sohasem viselte, csak tanácsadó volt a pápai kúriában), írópultnál, esetleg vezeklőként, bíborosi kalappal.

Irodalom:

Bálint Sándor ÜNNEPI KALENDÁRIUM II. Szent István Társulat, Budapest, 1977. 335-337.

http://www.katolikus.hu/szentek/0930.html

http://lexikon.katolikus.hu/J/Jeromos.html